

K. J. Dover:

GRŠKA HOMOSEKSUALNOST

**Lj.: Krtina, 1995;
303 str., cena 1.880,00 SIT**

Grška homoseksualnost je prav zanimiva knjiga, napisana v klasičnem filološkem slogu. Avtor Kenneth James Dover si je zastavil nalogo opisati homoseksualne pojave v vedenju in čutenju, ki jih je moč razbrati iz grške umetnosti in literature v času med osmim in drugim stoletjem pred Kristusom, kar obsega grško antiko, klasično dobo in helenizem. Knjiga je razdeljena na štiri dele. V prvem avtor obravnava probleme, vire in metode, ki jih pri raziskovanju uporablja. Viri so vazne slike in literarni viri kot homoseksualna poezija, atiška komedija, Platonovi spisi in Ajshinov govor proti Timarhu.

Drugi del knjige je posvečen procesu proti Timarhu, ki je naši praksi povsem neznan sodni problem: Ajshin dokazuje, da se je atenski politik Timarh v mladosti prostituiral in je tako izpostavljen kazni po zakonu, ki določa, da morajo biti atenski državljani, ki so se prostituirali drugemu moškemu, izklju-

čeni iz političnega življenja. Preko tega govora, ki je edino daljše delo grške literature, se seznanimo s homoseksualnimi razmerji ter navadami in stereotipi, ki so takrat veljali. Izvemo na primer, da je bil pasivni partner (Dover označi z eromenos ali pajdika tistega, ki ga Sovre v Simpozionu imenuje ugodnik) praviloma mlajši in da je aktivni partner veljal v družbi veliko več kot pasivni, ne glede na starost. Grki so bili mnenja, da pasivni partner pri spolnem odnosu ne uživa:

“Sicer pa deček ne deli moževega ugodja med ljubljajem, kot ga ženska, ampak povsem hladno opazuje drugega, ki je pijan od spolne sle,” navaja Dover, kar pravi Ksenofon v Simpozionu (str. 72).

Dover razlaga ritual zapeljevanja, kakšni so bili odnosi med partnerjema, koliko so o tem sploh govorili, skratka, dobimo vpogled v toliko mistificirani in zakriti svet grške homoseksualnosti. Mnogi klasični filologi so uspešno zatiskali oči pred tem vidikom grške seksualnosti, trdili so, da so to zlohodne in napihnjene zgodbe o nekaj seksualnih izprijencih, nekateri pa to grozoto pripisujejo vsem Grkom. Toda Dover ni sentimentalni ali moralist, vidike homoseksualnega življenja opisuje in razlaga odkrito, ne da bi se zapletal s tabuji, piše brez dlake na jeziku. Zavrača predstavo, ki jo je prenekateri avtor tako rad sprejel: da gre pri grški homoseksualnosti za “dorski greh, ki ga je gojila neznatna peščica v Atenah” (str. 7).

Lahko razumemo, da npr. Homerjevega subtilnega opisa homoseksualnega vedenja marsikdo ne razume kot takega, saj je treba dobro poznati grške navade, da razberemo, kdaj gre za homoseksualno vsebino. Težko pa je prezreti slike in homerotične literarne in neliterarne vire, na katere opozarja Dover.

V tretjem delu z naslovom Posebni vidiki Dover med drugim

obrnava homoseksualnost v filozofiji in žensko homoseksualnost. Opíše odnos Platona, Sokrata in Aristotela do te teme. Tako beremo o Sokratovem erosu, ki se izmika telesnemu ugodju in se udejanja v metafizičnem sistemu, o Platonovi prepovedi homoseksualnosti v poznejših spisih, saj onemogoča temeljit nadzor nad apetitivnim delom duše, in o Aristotelovi previdni obravnavi problema. Ženska homoseksualnost je bila za Grke kočljiva tema, kar kažejo odsotnost podatkov o tem vprašanju, obsodbe in napačne razlage.

Četrty del nosi naslov Spremembe. V drugi polovici avtor pretrese homoseksualnost v mitih, saj so Grki tudi svojim bogovom pripisovali nagnjenje do istega spola. Kako značilno: bogovom, ne pa tudi boginjam. Zanimivo je, kako si Dover razlaga razživetost homoseksualnega življenja prav v grški družbi. Pravi, da se je le v odnosu med erastom in ugodnikom lahko razvila tista intimnost, ki jo je ustroj družbe preprečil med možem in ženo, očetom in sinom. Grški erotični eros je bil povezava vzgojnega in spolnega razmerja, ki se je lahko uveljavilo zato, ker si Grki niso predstavljali, da božanstva sankcionirajo tudi spolno vedenje, torej niso premgli religiozne institucije, ki bi prepovedovala ljubezen do istega spola. V kake globlje razlage se Dover ne spusti.

V knjigi so tudi reprodukcije vaznih slik, ki prikazujejo grške seksualne navade od dvorjenja do “konkretnjših” stikov. Slike so precej prepričljiv dokaz, da Grki na homoseksualnem področju niso bili le platoniki.

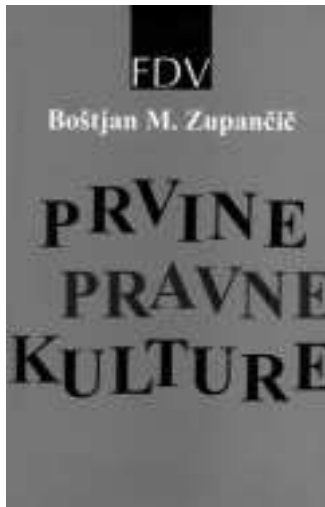
Dover kaže temeljito poznavanje grške družbe, snov obravnava na svojevrstni način. Uvaja nove termine in iz različnih kontekstov interpretira grške besede in preko teh značilnosti grške družbe. Razlage so predvsem filološke, kar pomeni, da avtor pojavov, ki jih razbira, ne razlaga s pomočjo

katere od filozofsko-socioloških smeri, čeprav je bil prvotno dogovorjen z Georgeom Devereuxom, da bi ta osvetlil antropološke in psihoanalitične vidike. Ker so različne obveznosti Devereuxu preprečile sodelovanje v knjigi, je Grška homoseksualnost ostala klasično filološko delo. Kot je že iz zapisanega razvidno, pa ne gre za klasično filološko delo v smislu zaprašenega prepisovanja iz starih knjig in komentarjev. Doverjevo delo loči od neplodne klasičnofilološke metode predvsem to, da ne zastavlja le večnega filološkega vprašanja, kaj so različni komentatorji pred njim že napisali o tej temi, ampak se sprašuje, kako je bilo in zakaj je bilo tako.

Knjigi je pridan seznam vaz in spisek muzejev in zbirk, kjer si lahko ogledamo vazne slike, ki so predstavljene na fotografijah in jih Dover izčrpno komentira. Sledi bogata bibliografija, ki navaja na poglobljanje znanja o temi, seznam grških tekstov in dokumentov, seznam grških besed in splošni seznam. Zdi se, da noben podatek v knjigi ne ostaja v zraku, ampak so zabeleženi vsi viri, ki jih lahko poiščemo, preverimo in si jih kako drugače razlagamo.

Knjigo Grška homoseksualnost je kot vir uporabil tudi Michel Foucault v svojem delu Zgodovina seksualnosti. Iz angleščine jo je prevedla Nataša Homar in lahko jo le toplo priporočam v branje.

Darja Šterbenc

Boštjan M. Zupančič

PRVINE PRAVNE KULTURE

**Knjižna zbirka Teorija in
praksa, Fakulteta za
družbene vede, Ljubljana,
1994, 313 str.**

Po knjigah Bitje in hrepenenje (1989), Pravo in prav (1990) in Od blaznosti do blagoslova (1992) Zupančič nadaljuje svoj literarni opus, ki sega od razlage človekove biti na eni do zgodovinskosocialnih problemov na drugi strani. Tudi v delu, ki je pred nami tokrat, se Zupančič skozi formo eseja loteva tako širokega spektra problemov, da sam naslov dela zajema večjemu njihovo težišče, nikakor pa ne celotnega tematskega okvira. Z izrazito pravniško izkušnjo skuša avtor osvetliti nekatere probleme sodobne družbe in prava ter se z analizo temeljnih jamstev kazenskega postopka loteva kočljivega odnosa med pravom in vrednotami, odnosa med pravno in dejansko enakostjo. Zupančič je kot pravni strokovnjak postavil doktrino o pravnosti kazenskega procesa, katere izhodišče postulira funkcijo prava kot

nadomestka za uporabo sile pri razreševanju sporov. Čeprav je od leta 1993 tudi ustavni sodnik, pa njegova doktrina pri pravnikih v Sloveniji ni naletela na plodna tla.

Najpomembnejši kontekst za razumevanje Zupančičeve pravno-politične nazorske usmeritve, s katero je njegovo delo vseskozi prežeto, je njegova metafizična izkušnja Biti, do katere se je dokopal skozi študij psihoanalize na Ecole de Criminologie na montrealški univerzi. Ta študij ga je pripeljal do spoznanja, da prvinski in za našo družbo najbolj uničujoči impulzi prihajajo iz subjektivnih nevrotičnih hotenj, politika, pravo in družbene institucije nasploh pa pri tem zavzemajo šele izvedeno, drugotno vlogo.

Njegov pristop k omenjeni problematiki se na formalni ravni odvija skozi analizo liberalizma kot sleherne pravne države, kljub temu pa njegovo pisanje močno presega suhoparno stereotipnost običajnih teoretskih analiz. Njegova izvajanja so prežeta z duhom svetovljanske lucidnosti, ki suvereno prebija okvire med posameznimi družboslovnimi vedami, kar daje delu v vseh pogledih še dodatno razsežnost.

Zupančičeva težnja po čimbolj vsestranski osvetlitvi razmerij med družbo in državo je nabita tako z zgodovinskim razumevanjem pojma svobode kot z njegovo razlago razmerja med Bitjo in Ničem. Vprašanja slednjih dveh, po svoji naravi tipičnih eksistencial(istič)nih kategorij se loteva skozi kritiko Camusovega L' homme révolté, kjer že na začetku opozori, da so "Na koncu ... vsi družbeni problemi in dileme resnični samo toliko, kolikor se izrazijo v individualni zavesti" (str. 242). S to trditvijo se Zupančič obrne iz obravnave svobode kot družbene kategorije v obravnavo le-te kot čistega eksistencialnega občutja. Njegova izvajanja temeljijo na trditvi, da je "eksistencializem ... frustrirana predstopnja metafizike" (str. 247), nadgradnja te